

AKTUALITĀTES SIEVIEŠU UN VĪRIEŠU VIENLĪDZĪGU TIESĪBU UN IESPĒJU VEICINĀŠANĀ

MARTS 2024

LATVIJĀ:

- Starptautiskās sieviešu dienas kontekstā 8. martā arī Latvijā norisinājās dažādas akcijas un pasākumi. Tā, piemēram, biedrība “Centrs MARTA” rīkoja jau sesto Sieviešu solidaritātes gājienu pret vardarbību. Gājiens kopumā pulcēja ap 150 cilvēku.
- Pēc izskanējušajiem gadījumiem par seksuālu uzmākšanos Jāzeps Vītols Latvijas mūzikas akadēmijā un Mākslas akadēmijā, Latvijā ir īpaši aktualizējusies diskusija par risinājumiem seksuālās uzmākšanās novēršanai un palīdzības sniegšanai personām, kas cietušas no seksuālās uzmākšanās. Lai novērstu seksuālas uzmākšanās gadījumus, izglītības un zinātnes ministre Anda Čakša rosina pārskatīt augstskolu ētikas kodeksus un veidot vienotu ziņošanas sistēmu, savukārt tieslietu ministre Inese Lībiņa-Egnere rosina paredzēt kriminālatbildību par seksuālu uzmākšanos, tā ļaujot vardarbības upuriem saņemt nepieciešamo atbalstu un aizsardzību. Aicinām iepazīties arī ar Lsm.lv sagatavoto rakstu par seksuālo uzmākšanos un seksuālās vardarbības atainošanu medijos.
- Kā liecina “Novatore dzimumu līdztiesības barometra” rezultāti, starp vīriešiem un sievietēm Latvijā pastāv krasas viedokļu atšķirības, novērtējot reālo dzimumu līdztiesības situāciju dažādās dzīves jomās. Tā, piemēram, 67% vīriešu uzskata, ka pastāv līdztiesība atalgojuma jomā, tikmēr tā domā tikai 29% sieviešu. 67% vīriešu ir pārliecināti, ka ģimenēs pastāv vienlīdzība ikdienas pienākumu sadalē, bet šādam apgalvojumam piekrīt tikai 38% sieviešu. Aptauju 2024. gada februārī veicis uzņēmums “Norstat”, aptaujājot 1005 Latvijas iedzīvotājus vecumā no 18 līdz 65 gadiem.

- Martā ir uzsākta pieteikšanās “Rīga TechGirls” bezmaksas mācībām “Iepazīsti tehnoloģijas”. Ikviens interesents mācībām var pieteikties līdz š.g. 15. aprīlim “Rīga TechGirls” mājaslapā. Lai padarītu mācības vēl iekļaujošākas, tajās būs nodrošināts arī surdo tulkojums. Mācības notiek latviešu valodā, attālinātā formātā, tādējādi nodrošinot ikvienam iespēju piedalīties no jebkuras vietas Latvijā un citās valstīs. Programma norisināsies no 16. aprīļa līdz 13. jūnijam.
- Programmēšanas skola “Datorium” un Rīgas pašvaldība aicina ikvienu meiteni vecumā no 14 līdz 19 gadiem spert pirmos soļus programmēšanas pasaulē un tiešsaistes kursā apgūt “Python” programmēšanas valodu. Kurss ir izstrādāts, lai palīdzētu meitenēm apgūt digitālās prasmes un programmēšanu. Programmēšanas nodarbības notiks tiešsaistē divas reizes nedēļā.
- Sabiedrības integrācijas fonds 15. martā rīkoja diskusiju “Iekļaujoša darba vide - vai varam atļauties ignorēt tās nozīmi?”, kurā tika prezentēta arī jaunā interneta platforma darba devējiem Dažādība.lv. Jaunajā platformā vienkopus tiks nodrošināta iespēja sekot aktualitātēm, notikumiem, jaunāko pētījumu datiem, kā arī būs iespēja iepazīties ar terminiem, normatīvajiem aktiem, kas būs noderīgi iekļaujošas vides veidošanā. Tāpat būs pieejami pieredzes stāsti un lekcijas dažādības un iekļaujošas darba vides jomā.
- Portāls Lsm.lv sadarbībā ar pētījumu centru “Norstat” no 27. februāra līdz 6. martam veica iedzīvotāju aptauju par sieviešu iesaukšanu obligātajā dienestā. Pašlaik obligātajā valsts aizsardzības dienestā iesauc tikai vīriešus, bet sievietes tam var pievienoties brīvprātīgi. Šobrīd lielākā sabiedrības daļa uzskata, ka tam tā būtu arī jāpaliek - 73% aptaujāto nepiekrīt tam, ka sievietes būtu obligāti jāiesauc dienestā. Sievietes pret iesaukšanu ir noskaņotas skeptiskāk nekā vīrieši.
- Ar aicinājumu nodrošināt valsts apmaksātu kontracepciju sievietēm vecumā līdz 25.gadiem klajā nākušas vairākas ārstu apvienības un biedrības. Latvijā ir viens no lielākajiem nepilngadīgo grūtnieču skaitiem Baltijas valstīs - katru gadu aptuveni 1000 no šīm meitenēm laiž pasaulē mazuli, bet ap 30% grūtniecību pārtrauc. Ārsti ir satraukti un uzsver - jaunieši neaizsargājas ne tikai zināšanu trūkuma dēļ, bet arī finansiālu apsvērumu dēļ.

- Aicinām iepazīties ar rakstu par Rīgas Stradiņa universitātes īstenoto starptautisko pētījumu par sievietes un bērna aprūpi, lai izvērtētu un uzlabotu to. Pētījums jau no 2020. gada tiek veikts 22 Eiropas valstīs un apskata dažādus dzemdību aprūpes aspektus. Pašlaik apkopotie pētījuma dati rāda, ka apmēram 17% sieviešu dzemdībās ir cietušas no fiziskas, verbālas vai emocionālas vardarbības. Emocionālā atbalsta trūkumu norādīja ap 30% respondentu. Vairāk nekā 35% aptaujāto atzīst, ka atbalsta personām būtu jāpavada vairāk laika pie jaunās māmiņas. Nepietiekams atbalsts zīdīšanai bija viens no satraucošākajiem jautājumiem un norāda uz būtisku problēmu - 32.7% sieviešu atzina, ka ne vienmēr bija pieejama palīdzība.
- Šajā gadā ieviesti vairāki jaunumi valsts apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanā saistībā ar grūtniecības novērošanu un pēcdzemdību periodu, kas ļaus topošajām un jaunajām māmiņām pie speciālistiem tikt paātrinātā kārtībā. No šī gada pieejama arī valsts apmaksāta kontracepcija riska grupu sievietēm.
- Latvijas Radio raidījumā “Kā labāk dzīvot” norisinājās saruna ar psihoterapeitu Ernestu Pūliņu-Cini par vīriešu mentālo veselību. Latvijas sabiedrībā joprojām ir stereotipi par vīriešiem kā “stipro” dzimumu, vienlaikus vīrieši ir sākuši runāt par savu emocionālo labbūtību. Kā norāda psihoterapeits, vīriešiem būtu arī pašiem jāuzņemas atbildība par savu mentālo veselību un jāemklē iespējas runāt un lūgt palīdzību.
- Kā norāda biedrības “Centrs MARTA” speciālisti - vīrieši visbiežāk neizvēlas vērsties pēc palīdzības seksuālās uzmācšanās un vardarbības gadījumos, jo sabiedrībā joprojām ir dzīvi dažādi stereotipi. Vīriešiem bieži vien ir bail, ka viņiem varētu neticēt, kā arī viņi izjūt spiedienu no sabiedrības, ka vīrietim vienmēr ir jābūt stipram.
- Š.g. 26. martā ES Mājā norisinājās diskusija “Sievietes Eiropas darba tirgū”. Sarunā piedalījās Zane Petere, Eiropas Komisijas pārstāvniecības Latvijā vadītāja, Laila Duffy, elektroauto inženiere, Anna Romaneško, kaprāle, Ugunsdrošības un civilās aizsardzības koledžas Praktisko mācību nodaļas ugunsdzēsēja glābēja, kā arī Tatjana Vasiļjeva, NMPD ārsta palīgs un NMPD autovadītāja.

E I R O P Ā :

- Starptautiskās sieviešu dienas ietvaros Eiropas Komisija īpaši uzsvēra sieviešu iesaisti politikā un sabiedrības procesos. Tikai 6 ES dalībvalstis ir sasniegušas līdzsvarotu pārstāvību savos parlamentos un tikai 5 ES dalībvalstu vadītājas ir sievietes. Tāpat Komisija nāca klajā ar ziņojumu par panākto progresu dzimumu līdztiesības jomā ES dalībvalstīs 2023. gadā. Savukārt, Eiropas Parlaments šogad īpašu uzmanību pievērta sievietēm sportā - svinīgajā ceremonijā Eiropas Parlamenta deputātus Strasbūrā uzrunāja Spānijas sieviešu futbola izlases pārstāves Ivana Adresa un Alba Redondo.
- Eiropas Savienības Padome ir pieņēmusi lēmumu, ar ko dalībvalstis tiek aicinātas ratificēt Starptautiskās Darba organizācijas Konvenciju par vardarbību un aizskarošu izturēšanos (SDO Konvencija Nr. 190). Konvencija par vardarbību un aizskarošu izturēšanos ir pirmais starptautiskais instruments, kurā noteikti minimālie standarti ar darbu saistītas vardarbības un aizskarošas izturēšanās izskaušanai.
- Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts ir paziņojis, ka šī gada Dzimumu līdztiesības forums norisināsies 10.-11. decembrī Briselē. Šogad Dzimumu līdztiesības indekss un forums īpaši pievērsīs uzmanību ar dzimumu saistītas vardarbības tēmai.
- Eiropas Padome ir apstiprinājusi un publicējusi jauno Dzimumu līdztiesības stratēģiju 2024.-2029. gadam. Šī stratēģija palīdzēs veicināt dzimumu līdztiesību organizācijas darbībā nākamo sešu gadu laikā. Jaunās stratēģijas ietvaros ir izvirzīti 6 mērķi: dzimumu stereotipu un seksisma novēršana, vardarbības pret sievietēm un meitenēm un vardarbības ģimenē novēršana un apkarošana, vienlīdzīgas piekļuves tiesai nodrošināšana sievietēm un meitenēm, līdzsvarotākas pieejas panākšana sieviešu un vīriešu līdzdalībā politiskajā, sabiedriskajā, sociālajā un ekonomiskajā dzīvē, sieviešu iespēju un dzimumu līdztiesības nodrošināšana ģeopolitiskajā kontekstā, dzimumu līdztiesības integrētās pieejas nodrošināšana visos politiskajos pasākumos.

- Dānijā plāno palielināt obligātajā karadienestā iesaucamo skaitu, un armijā būs jādienē arī sievietēm. Šobrīd sievietes armijai var pieteikties brīvprātīgi un tās veido ceturto daļu no militārpersonu skaita Dānijā. Līdzīgi kā kaimiņvalstīs Zviedrijā un Norvēģijā nākotnē sievietēm šis pienākums būs obligāts.
- Francijas parlaments marta sākumā atbalstīja izmaiņas konstitūcijā, kas paredz garantēt sievietēm tiesības uz abortu. Līdz ar šo balsojumu Francija ir kļuvusi par pirmo valsti pasaulē, kas nosaka tiesības uz grūtniecības pārtraukšanu valsts pamatlikumā.
- Uz jaunā parauga Francijas eirocentu monētām būs slavenu sieviešu portreti. Uz 10 centu monētas būs attēlota Simona Veila, uz 20 centu monētas Džozefīne Beikere, savukārt uz 50 centu monētas būs attēlota Marija Kirī. Šī ir pirmā reize, kad Francija maina monētu dizainu pēc pārejas uz eiro.
- Kopš marta Tallinas pašvaldības skolās būs pieejamas bezmaksas higiēnas paketes un tamponi. Apmēram 10% skolnieču Tallinā ir kavējušas skolu, jo nav bijušas pieejamas higiēnas paketes vai tamponi.

P A S A U L Ē :

- Starptautiskās sieviešu dienas kontekstā ANO ģenerālsekretārs savā oficiālajā paziņojumā norādīja, ka sievietes un meitenes ir guvušas lielus panākumus nojaucot šķēršļus un cīnoties pret stereotipiem, lai veidotu taisnīgāku un līdztiesīgāku pasauli. Vienlaikus joprojām meitenes un sievietes saskaras ar dažādiem izaicinājumiem. Šobrīd dzimumu līdztiesības jomā panāktais progress ir lēns, un sieviešu tiesību kustība piedzīvo negatīvu pretreakciju, tādēļ ir nepieciešams pielikt vēl lielākas pūles sieviešu tiesību veicināšanā un nostiprināšanā. Savukārt, ANO Dzimumu līdztiesības un sieviešu tiesību veicināšanas institūcija (UN Women) īpašu uzmanību pievērta sieviešu ekonomisko iespēju veicināšanai un nabadzības izskaušanai. Šobrīd katra desmitā sieviete pasaulē dzīvo galējā nabadzībā, kā arī kopumā pasaulē darbspējas vecumā tikai 61% sieviešu ir līdzdalīgas darba tirgū, salīdzinot ar 90% vīriešu.

- No š.g. 11. marta līdz 22. martam Nujorkā norisinājās 68. ANO Sieviešu statusa komisija, kuras galvenā tēma bija “Paātrināt dzimumu līdztiesības sasniegšanu un visu sieviešu un meiteņu iespēju palielināšanu, risinot nabadzības problēmu un stiprinot institūcijas un finansējumu, ņemot vērā dzimumu līdztiesības perspektīvu”.
- 10. marts tika atzīmēta kā Starptautiskā sieviešu tiesnešu diena. Šogad ANO ietvaros tika izveidota kampaņa “Sievietes tiesību jomā - sievietes par taisnīgumu”, lai veicinātu līdztiesīgu sieviešu iesaisti visos tiesu varas līmeņos, kā arī, lai atzīmētu jau panākto progresu un veicinātu izpratni par nākotnes izaicinājumiem šajā jomā.
- Pasaules banka ir publicējusi 10. ikgadējo ziņojumu “Sievietes, business un likums”, kas pievēršas dzimumu līdztiesības situācijai 190 pasaules valstīs, fokusējoties uz 8 indikatoriem: mobilitāte, darbavieta, darba samaksa, laulības, ģimenes politika, uzņēmējdarbības iespējas, pieejamie līdzekļi un pensijas.
- Pakistānā un Afganistānā martā norisinājās protesti, kuros sievietes aicināja sabiedrību ievērot viņu tiesības. Afganistānā demonstrācijas notika slēgtās privātās telpās, jo “Taliban” varasiestādes aktīvistiem lika pamest ielas. Savukārt Pakistānā sieviešu gājiens notika jau 7. reizi kopš 2018. gada. Protestos Pakistānas lielākajās pilsētās pulcējās vairāki simti sieviešu.